

NATHAN VECHT

EEN EERLIJK MENS

Personages

MARK

minister-president

ANTON

speechwriter

Toneelbeeld

het torentje van de minister-president

Tijd

27 juni 2011

Het Torentje van de minister-president.

Middag.

Mark is verveeld. Zijn voeten op het bureau.

Op de hoek van het bureau een kleine televisie. Hij zapt wat. Het is warm in het kantoor.

We horen op tv onder meer:

'Dit is het nieuws van maandag 27 juni 2011'

en: 'Het is wederom een tropische dag'.

Wanneer Lingo begint veert Mark op.

Anton op.

ANTON

Heb je even tijd?

Mark houdt zijn blik op de tv.

ANTON

met een speech in wording Ik dacht gewoon te beginnen met... vrienden, partijgenoten, het is goed om voor u te staan... nanana... we zijn de grootste partij... dat vervult me met trots... maar ook met het besef dat we nu... juist nu... niet achterover kunnen leunen...

We horen Lingo op tv.

Een kandidaat zegt: 'Lopen. L.O.P.E.N.'

MARK

Lakei.

ANTON

...en dan krijg je... Nederland is een prachtig land, en dat willen we graag zo houden... pampampam... het wordt tijd dat we het huishoudboekje op orde krijgen...

Lingo.

Kandidaat: 'Lapje. L.A.P.J.E.'

MARK

Lakei.

ANTON

Luister je?

Lingo.

Kandidaat: 'Leeuw. L.E.E.U.W.'

MARK

Lakei.

ANTON

En natuurlijk, ik begrijp dat veel mensen zich zorgen maken over hun baan, hun huis, hun pensioen... maar de staat is geen geluks-machine.

Lingo.

Kandidaat: 'Lakei. L.A.K.E.I.' Presentatrice:

'Dat heb je goed gezien.' Applaus.

Mark zapt.

We horen op televisie het begin van de speech van Ramsey Nasr op het Malieveld, tijdens het protest tegen de kunstbezuinigingen.

RAMSEY *op tv*

Beste meneer Rutte, ik neem aan dat u mij kunt horen...

ANTON

...en dan wilde ik eindigen met een soort Obama-achtige –

Mark maant Anton tot stilte.

RAMSEY

Weet u wat ik zo gek vind? Alleen bij ons, in Nederland, wordt een man die nooit een voet in het theater heeft gezet en zich openlijk profileert als cultuurhater, aangesteld als staatssecretaris voor die sector. Of zou u ook een minister van Buitenlandse Zaken benoemen die niet eerder in het buitenland is geweest?

MARK

Nou, ook dat is me gelukt.

Heb jij Uri wel eens Engels horen praten?

ANTON

Hm?

MARK

Gênant.

RAMSEY

Het gaat om de manier waarop. Dat kan sierlijker, Mark. C'est le ton qui fait la musique. Dit is de toon van desinteresse en rancune – en ook van leedvermaak waarmee het gepaard gaat. Ik weet: u speelt piano. Dat is mooi. En in het theater, de concertzaal en de musea kom ik uw partijgenoten vaak tegen. Dat is ook mooi.

Mark zapt.

Een tekenfilm. Anton kijkt geamuseerd toe.

MARK

Ga jij wel eens naar het theater?

ANTON

Sorry?

MARK

Hij beweert dat hij onze partijgenoten vaak tegenkomt in het theater.

ANTON

Als ik al een avond vrij heb... dan ga ik liever even... met wat vrienden...–

O! Ik ben laatst naar Soldaat van Oranje geweest. Die hele tribune begon te draaien. Niet normaal.

MARK

En ga je wel eens naar toneel?

ANTON

Neuh... heb ik niet zoveel mee.

Mark zapt.

Terug naar het Malieveld.

RAMSEY

Weet u wat het is, premier Rutte: eigenlijk zijn wij alle twee volwassen. En u moet geen onzin verkopen.

ANTON

Wie is dit ook alweer?

MARK

Ramsey Nasr.

Er gaat niet direct een lichtje branden bij Anton.

ANTON

Van het generaal pardon?

RAMSEY

Het lijkt soms wel alsof u het niet meent.

MARK

Anton.

ANTON

Hm?

MARK

Welk boek ligt er nu op je nachtkastje?

ANTON

Ik heb een e-reader.

MARK

Je hebt een e-reader.

ANTON

Even wennen in het begin, maar daarna wil je niks anders meer.

MARK

Maar wat lees je nu?

ANTON

Ja, wat lees ik nu. Van alles.

MARK

Zoals.

ANTON

Ik ben net begonnen aan de biografie van Churchill. Die man had uitspraken. 'Het beste argument tegen democratie is een gesprek van vijf minuten met de gemiddelde kiezer.'

Er was een vrouw – ik weet even niet meer precies wie – en die zei tegen Churchill: 'Meneer, als u mijn echtgenoot was zou ik vergif in uw thee doen.' En toen zei Churchill: 'Mevrouw, als ik met u getrouwd was, zou ik het opdrinken.'

Anton lacht.

RAMSEY

Maar vooral: zeg niet dat u 'dat prachtige land weer gaat teruggeven aan de Nederlanders'. Op wie doelt u dan, meneer de premier? Waar haalt u het lef of de domheid vandaan –

ANTON

Mag dit zomaar?

MARK

‘Ik ben het oneens met wat u zegt, maar ik zal tot de dood uw recht verdedigen om het te zeggen.’

ANTON

Is dat ook van Churchill?

MARK

Voltaire.

RAMSEY

U bent non-stop onoprecht.

ANTON

Wat denkt die gast wel?

MARK

‘Het is moedig om op te staan en te spreken. Maar het is nog moediger om te gaan zitten en luisteren.’

ANTON

Ook Voltaire?

MARK

Churchill.

Anton snapt de hint, gaat zitten en luistert.

RAMSEY

En u, meneer Rutte, u bent geen Ork of onbenul: u k nt de Nederlandse cultuur.

U kent Harry Mulisch, onze bekendste romancier: geen druppel Neerlands bloed stroomde door zijn aderen. U kent Ramses Shaffy, onze grootste chansonnier: geen druppel Neerlands bloed. U kent Vondel, onze grootste dichter: geen druppel. En Baruch de Spinoza, onze grootste filosoof –

Anton opent het raam en kijkt naar buiten.

Nu horen we de speech door het raam naar binnen komen.

RAMSEY

...inderdaad. Nederland werd groot op vreemde smetten. En daar hoeft niemand ooit bij stil te staan, zolang u het tegendeel maar niet beweert.

Publiek juicht.

Anton sluit het raam.

RAMSEY

Het gaat vandaag niet om links of rechts. Het gaat niet om de elite of de burger.

Wij staan hier als vertegenwoordigers van een land dat wordt belogen. Dat is het wezen van politiek, zullen sommigen zeggen. Maar ik zoek een mens, een eerlijk mens, zelfs in de politiek. Wees eerlijk en lieg niet.

Mark zet de televisie uit.

stilte

ANTON

pakt de speech er weer bij In ieder geval... ik dacht af te sluiten met een soort Obama-achtige drietrapsraket... in ons prachtige Nederland gaat het niet om afkomst maar om toekomst... niet om uitkering maar om uitdaging... niet om miskend maar om tálent... – talént... hm... die laatste weet ik nog niet helemaal...

Mark gaat achter zijn bureau staan.

Anton valt stil.

MARK

Kunstbroeders- en zusters, het is een prachtige dag. Het uitzicht vanaf hier is adembenemend. Een zee van vrijdenkers, zo ver het oog reikt. Eén ding weet ik zeker. Wij worden het vandaag niet met elkaar eens.

ANTON

Nee, dat lijkt me ook niet.

MARK

En laten we elkaar daarmee feliciteren. Waarom zou het gezag nog haar bed uitkomen, als de kunst haar niet wakker kust? En waarom zou de kunst haar spitzen nog ombinden, als zij zou dansen op de tonen

van het gezag?

Als u gezond en vitaal bent, en die indruk maakt u op mij, dan bent u het per definitie met mij oneens. Is dat niet de kern van het kunstenaarsbestaan? Het volk heeft de tijd, het lef en de woorden niet om mij een ander perspectief voor te schotelen. U bezit die gave wel. Het doet me deugd dat u uw taak serieus opvat.

Ik zal u geen strobreed in de weg leggen om te schrijven, zingen en dansen wat u op u hart heeft. Niemand in dit land zal u vandaag de inkt afpakken, de mond snoeren of de pas afsnijden. En geen van u zal mij mijn woorden afpakken.

Kunstbroeders- en zusters, wij zijn beiden onderdeel van een voortreffelijk functionerende democratie. Het is een prachtige dag. Geen wolkje aan de lucht.

tot Anton ...dat van die spitzen is misschien een beetje too much...

ANTON

Dat van die spitzen?

MARK

vervolgt zijn speech Voor u staat een man zonder verhaal of kompas. Een lege huls in oliejas, waar de kritiek van afdruipt voor ze haar doel heeft bereikt.

Welnu, vrienden, u vergist zich. Ook ik bezit een zeker talent voor

toneelspel. Al haalt mijn beperkte talent het niet bij dat van u, laat ik dat gezegd hebben.

Denkt u werkelijk dat iemand met mijn levenslust het zou uithouden tussen die vreugdeloze boekhouders zonder me buiten diensttijd vast te klampen aan de schoonheid van de klassieke muziek, zonder me onder te dompelen in de vergezichten van de literatuur, zonder me op te trekken aan de verbeeldingskracht van de schilderkunst?

ANTON

neemt mobiel op Ik bel je zo even terug.

MARK

Denkt u werkelijk dat een mens het nietszeggend gebral van Ivo Opstelten kan verdragen, zonder de virtuoze klanken van Rachmaninov? De hemeltergende leegte van Stef Blok, zonder de eindeloze gelaagdheid van Thomas Mann? De troosteloze grijstinten van Edith Schippers, zonder het fonkelend blauw van Yves Klein?

Het zijn slechts zevenentwintig passen. Zevenentwintig verrukkelijke passen, van de voordeur van het Torentje naar de entree van het Mauritshuis. Het is mij toegestaan om na sluitingstijd door de lege museumzalen te dwalen. En als je, zoals ik, echt de tijd neemt om urenlang in hetzelfde doek te verdwijnen... het is louterend. Daarna kan een mens zelfs ontroerd raken van het narcistisch gespartel van Geert Wilders.

Goede Dichter des Vaderlands. Laat ik beginnen met zeggen dat ik een groot bewonderaar ben van uw werk. De spiegel die u ons voorhoudt, biedt een even scherp als ontregelend beeld op het niet altijd even fraaie groepsportret van onze natie. Al heb ik uw tijdloze werk meer lief. Vermors uw gaven toch alstublieft niet te veel aan zoiets banaals als het politiek bedrijf.

De dichter staat in mijn optiek op de maatschappelijke ladder vele treden boven de bestuurder. Voor uw beroep is talent nodig. En lef. Voor dat van mij voldoet middelmatigheid. En doorzettingsvermogen. Het voelt dan ook als plicht om aan uw verzoek te voldoen.

Een eerlijk mens in de politiek. Dat is wat u vroeg. En dat is wat u zal krijgen. Maar wees gewaarschuwd. Velen hier verzameld, zouden u na afloop wel eens kunnen vervloeken, dat u mij zover gekregen heeft. Onze maatschappij hangt aan elkaar van hele en halve leugens. Dat is geen list van een enkeling, maar een stilzwijgend verbond van ons allen. We hebben een modus operandi gevonden om met velen te overleven op een smalle strook drijfzand. De grootste bedreiging voor dat wankel evenwicht?

U wilde een eerlijk mens in de politiek.

U krijgt een eerlijk mens in de politiek.

tot Anton ...misschien goed als ik nu mijn jasje uit doe... beetje symbolisch... zo van ik sta naakt voor u... wat vind je...

ANTON

Naakt?

MARK

Symbolisch naakt.

ANTON

Symbolisch naakt.

Mark doet zijn jasje uit.

MARK

Kunstbroeders- en zusters, dit land houdt niet van u.

U bent niet verwekt op de glooiende weiden der verbeelding, maar op de vlakke kleigrond van het realisme. Wij zijn slechts voor twee zaken opgericht. Nut en handel. Benen op de grond en hand op de knip.

‘Het aangename met het nuttige combineren.’ Kent u één ander land waar men zich tijdens het aangename nog druk maakt om het nut? Elk land ter de wereld, hoe armzalig, verdrukt of religieus ook, werpt één dag per jaar het juk van zich af. Men eet. Met drinkt. En men danst. Desnoods op de rand van de vulkaan. Maar gedanst wordt er. En wat doen wij op onze nationale feestdag?

Wij slepen onze oude rotzooi van zolder, leggen het op een kleedje, en gaan met elkaar aan de handel.

‘Onze bekendste romancier, onze bekendste chansonnier, onze bekendste dichter... ze hebben allen geen druppel Neerlands bloed.’ En wat deed u? U

barstte uit in luid gejuich. Maar als u geluisterd had, echt geluisterd...–
hoorde u niet wat uw dichter u wilde vertellen of wilde u het niet horen?

Alleen van kunstenaars met vreemd bloed accepteren wij het grote gebaar.
Van u, lieve, doofstomme Hollandse kunstenaar, eisen wij dat u de kop onder
het maaiveld houdt. En – oh ironie – welk bloed stroomt er door de aderen
van de man wiens boodschap niet tot u doordrong?

‘Uit nutteloze noodzaak.’ Zo luidt de titel van het manifest dat hij uit uw
naam schreef ter verdediging van de kunsten. Ik zal het u nog eenmaal
zeggen. Dit land kent geen noodzaak zonder nut.

Brave dichter, door een antwoord te formuleren op het waarom van uw
bestaan, legitimeert u de vraag. En daarmee geeft u zich gewonnen.
Zet tien filosofen om een tafel en ze zullen het niet eens worden waarom de
kunsten er moeten zijn. En precies dat is wat uw vak zo benijdenswaardig
maakt. Terwijl de rest van de samen-
leving elkaar slechts nog de maat neemt met het kasboek, beweegt u zich in
het land van het onmeetbare, onzegbare en onaanraakbare.

Ik zou er heel wat voor over hebben om met u te ruilen. Al was het maar voor
één dag. Maar verlaagt u zich alstublieft niet tot onze armoedige maatstaven –
ons rekenmodel zal uw ondergang zijn. Bevraag ons, verras ons, ontroer ons,
irriteer ons, choqueeer ons, verleid en verwar ons. Maar wanneer de Hollandse
koopman zijn meetlat in uw borst prikt en u vraagt uw bestaansrecht te
verdedigen, beantwoord zijn vraag dan met een wedervraag. ‘Kunt u mij

bewijzen dat de kunsten niet van waarde zijn? Dan hou ik er vandaag nog mee op.' Geloof me, hij zal er nog wel even zoet mee zijn.

Een land dat zijn kunstenaars naar hun bestaansrecht vraagt heeft zijn besluit al genomen. In de vraag ligt het antwoord besloten. Heeft de voetballer zich ooit moeten verantwoorden waarom hij achter een bal aan rent? De bloemist waarom hij zijn boeketten schikt? De jarige waarom hij een taart bakt?

Kunstbroeders- en zusters, dit land houdt niet van u. En heeft nooit van u gehouden.

tot Anton ... en dan dacht ik vanaf hier een beetje drama erin te gooien... wat Shakespeareaanse overdrijving... dat wordt in die kringen wel gewaardeerd...

ANTON

Wacht even hoor... is dit serieus?

Mark springt op zijn bureau.

MARK

Ach, onze literatuur. Zeg mij! Welk werk hebben wij verkozen tot hoogtepunt van onze vaderlandse literatuur? Max Havelaar! Een angstige handelaar in nuffige zedenpreken. 'Ik maakte mijn knoop los, groette heel beleefd – want beleefd ben ik altijd – en ging de Kapelsteeg in, wat ik anders nooit doe, omdat het niet fatsoenlijk is, en fatsoen gaat mij boven alles. Ik hoop dat niemand het gezien heeft.' Ik hoop dat niemand het gezien heeft!

Daarmee kunnen we de gehele vaderlandse literatuurhistorie treffend samenvatten. Het spijt me, meneer Reve, maar het is wel onopgemerkt gebleven. De verbeelding heeft nooit vaste grond gevonden in het zompig moeras der Nederlandse letteren. Onze bekendste auteur over de grens? Anne Frank. Ze heeft geen letter verzonnen. De enige na-oorlogse schrijver in de canon van de vaderlandse geschiedenis?

ANTON

Ja, dat moet je mij echt niet vragen, dat soort dingen.

MARK

Annie M.G. Schmidt. Verbeelding?

Nou vooruit, heel eventjes dan, voor het slapen gaan. Maar leer het af voor je volwassen bent.

Ach, het theater. Zeg mij! Wat is de enige zin uit de vaderlandse toneelliteratuur die is doorgedrongen tot ons collectief geheugen?

‘De vis wordt duur betaald.’ De vis wordt duur betaald! Kiekeboe, daar zijn ze weer. Het duo nut en handel. Dat was toen. En dat is nu. De Nederlandse theaterwereld kraakt in zijn voegen, maar er zijn drie voorstellingen die de dans ontspringen. Soldaat van Oranje. André Hazes. En De Verleiders – over de vastgoedfraude. Waarom? Waargebeurd.

ANTON

Waar heb je het nou over? Het is 2011.

MARK

Een beetje leider loopt op zijn tijd vooruit.

ANTON

Jaja.

MARK

We willen alleen de verhalen horen waarvan we de afloop reeds kennen. Het theater is hier nooit het huis van de verbeelding geweest. Ons podium is de kansel van de domineezonen, die vermomd als nar, avond aan avond hun zedenpreken over ons uitstorten. Laat me niet lachen.

Ach, onze schilderkunst. Vier eeuwen geleden waren we wereldkampioen roven en stelen. Het stelde ons in staat een aantal schilders wat Hollandse wolkenpartijen vast te laten leggen. Honderdduizend tinten grijs. Slechts eenmaal haalde iemand het in zijn hoofd zijn palet vol te kwakken met de meest waanzinnige kleuren. De waanzinnige werd voor gek verklaard, verkaste naar het zuiden, sneed zijn oor af en stierf berooid. Later hebben we hem in genade aangenomen. Er zat handel in.

Ach, onze dramaseries. Prins Bernhard en Den Uyl zijn net afgelopen. Heineken en Cruijff zijn in de maak. Geschikt voor alle kijkers die niet verrast willen worden. De omroep maakt alleen nog wat het volk verlangt. Maar het volk kan alleen verlangen naar dat wat het al kent. En zo kijken wij de godganse dag naar wat wij al gezien hebben. En het laatste restje oorspronkelijkheid wordt vakkundig de nek omgedraaid door angstige middelbare mannen die zich coördinator noemen. Godbetert één kunstprogramma is er nog over. Gepresenteerd door zo'n opgejaagd fris type

die werkelijk geen idee heeft. Kunt u zich dat voorstellen, een minister van Buitenlandse Zaken die nog nooit in het buitenland is geweest!

ANTON

Dat is volgens mij niet zo'n goed voorbeeld –

MARK

Hou je mond jij! En dan onze muzikanten! Jan Smit en Frans Bauer. Daarmee is alles wel gezegd. Jan, de smit. En Frans, de boer. Meer poëzie verdragen we niet. En zo zitten we onze tijd uit, veilig achter de vitrage. Laat ons zien wat we herkennen! Laat ons horen wat we verstaan! Laat ons eten wat we weten!

tot Anton Ik moet ook een beetje voorbereid zijn op reacties uit het publiek... wat denk je...

ANTON

Je wil hiermee toch niet echt naar het Malieveld?

MARK

Als jij nou roept: 'Hé pannenkoek, als je zo van kunst houdt, waarom horen we je dan nooit?'

ANTON

Hé pannenkoek...?

MARK

Waar ging die afstudeerscriptie over waarmee jij hier bent binnengekomen?

ANTON

Transparante politiek. Ja... nee... je hebt transparant en je hebt –

MARK

Hé pannenkoek, als je zo van kunst houdt, waarom horen we je dan nooit.

ANTON

Hé... pannenkoek... als je zo van kunst houdt, waarom horen we je dan nooit?

MARK

Kom op man, niet zo zouteloos als die obligate speeches van je.

doet Anton na In dit land gaat het niet om miskend maar om tálent...

ANTON

Hé, elitaire eikel, als je zo dol bent op al dat cultuurgelul, waarom horen we je dan nooit!

MARK

Heeft iedereen dat verstaan? Deze meneer vooraan wil weten waarom ik mijn liefhebberijen verborgen houd. Welnu... op de foto met het Concertgebouworkest. Twee zetels eraf. Een bezoek aan een toneelvoorstelling, drie zetels eraf. Alles met beeldende kunst, vijf zetels.

ANTON

Maak daar maar acht van.

MARK

Moderne dans. Negen.

ANTON

Opera. Opera. Twaalf. Minimaal.

MARK

Denkt u dat mijn collega's in Engeland, in Duitsland, in Frankrijk het zich kunnen permitteren de kunst aan te vallen? Politieke zelfmoord. Mijn Franse ambtgenoten bieden hun volk een groots geschenk aan als ze afzwaaien. Centre Pompidou. Bibliotheque de François Mitterand. En wat deed mijn voorganger? Die vult slapend zijn zakken als commissaris bij een bank! De huishoudbeurs, dat is ons nationale kunstwerk!

En al zou ik willen, met wie in de Haagse kaasstolp kan ik mijn liefde voor de kunsten nog delen? Noem mij iemand in de bestuurlijke elite van dit land die zich werkelijk bekommert om de nutteloze noodzaak. Iemand!

Ik zie u kijken, en ik weet precies wat u denkt. Dat ik een opportunist ben, harteloos en hypocriet. Maar voor u uit uw artistieke vel barst. Kijkt u eens in de spiegel. De wandeling hiernaartoe noemde u de Mars der Beschaving. Uw toelage gaat wat achteruit, en de beschaving is in het geding? Is het zo eenvoudig? Waar was u toen wij onze steun toezegden aan de oorlog in Irak? Waar was u toen wij besloten de geestelijke gezondheidszorg uit te hollen? Waar was u toen wij onze asielzoekers gegijzeld hielden in jarenlange

procedures? Je druk maken om andermans belang, is dat niet ook onderdeel van de beschaving?

De schreeuw. Zo noemde u de campagne waarmee u het tij wil keren Heel dit land schreeuwt. De politicus. De burger. De zakenman. De presentator. Een wal vol stuurder die de godganse dag staan te schreeuwen. Ik had mijn hoop op u gevestigd. Wat onheilspellend gefluister. Een ontregelende stilte. Maar u bent precies hetzelfde als al die andere SCHREEUWLELIJKEN!

Anton gooit een glas water in het gezicht van Mark. Ook tot zijn eigen schrik.

Anton probeert de schade te herstellen.

Mark wimpelt hem af en komt tot rust.

stilte

ANTON

Is het echt waar?

MARK

Wat?

ANTON

Dwaal jij na sluitingstijd door de lege zalen van het Mauritshuis?

MARK

Ja.

ANTON

Ontroerd door Geert Wilders?

stilte

MARK

Ben je wel eens binnen geweest?

ANTON

Ik zou wel vaker willen, maar wanneer zou ik dat eigenlijk moeten doen? Ik zit hier zeven dagen per week zouteloze obligate speeches voor jou te schrijven. Dus nee! Ik ben daar nog nooit binnen geweest.

MARK

Anton, het is goed.

ANTON

Ik ben nog nooit in het Mauritshuis geweest. Ik heb geen idee wie er vooraan zit in de kano van de Nederlandse literatuur. En ik ga nooit naar toneel. En ja! Ik ben wel naar Soldaat van Oranje geweest. Maar als dat een strafbaar feit is –

MARK

Het is oké. De hoge en de lage kunst. Het is gereutel aan de dorpspomp. De tragiek van een kunstenaarskolonie die geen prikkeldraad heeft om tegenaan te pissen.

Het gezeur over kunstsubsidies. Tijdrovende symboolpolitiek. Er is zoveel ruis op de plaat dat we vergeten de enige vraag te stellen die er toe doet. Waarom is het kunstonderwijs in dit land volslagen non-existent?

Maar misschien moet ik eerst een Minister van Onderwijs benoemen die ook een voet in het theater zet als er geen officiële uitnodiging op de mat valt.

ANTON

Ja, maar waar vind je die?

MARK

Tja, waar vind je die.

stilte

ANTON

Sorry van dat water.

MARK

Hier.

Mark overhandigt Anton een pasje.

Gebaart hem mee naar het raam te lopen.

MARK

Trapje. Deur. Paaltje, daar rechts. Scannen. Gaat ie open.

Half zes, zes uur. Dat is de beste tijd. Is het net dicht, maar zijn de schoonmakers nog bezig. Het kan er ook te stil zijn.

Wat daar allemaal hangt. Zicht op Delft, Het meisje met de parel, Rembrandts zelfportret... maar gek genoeg word ik altijd aangetrokken door een klein schilderijtje. Ook als ik besluit, nu eens een ander doek, kom ik daar weer uit. Soort magneet.

Mark richt zijn blik naar de zaal, alsof het doek voor hem hangt.

stilte

MARK

Een vogeltje.

ANTON

Een vogeltje.

Grappig.

MARK

Het is ook een meesterwerk hoor, het is magistraal, ik bedoel, hoe langer je er naar blijft kijken, hoe meer je ontdekt, maar de gemiddelde bezoeker loopt er straal aan voorbij.

ANTON

En wat voor vogeltje... gaat het om?

MARK

Het is een vink, geloof ik, een distelvink. Die beestjes werden in de gouden eeuw als huisdier gehouden. Hij zit aan zijn drinkbeker vast, zie je, met een ketting.

ANTON

O ja. En van wie –

MARK

Carel Fabritius. Wel eens van gehoord?

Anton zucht.

MARK

Anton, het is oké, bijna niemand kent hem.

Die man was briljant. Zijn vroegste werken werden aan Rembrandt toegeschreven.

Hij kon goochelen met verf. Een alleskunner.

We zien Het Puttertje van Carel Fabritius geprojecteerd op de achterwand.

Dit is wat het is, Anton.

Ik denk dat dit is wie wij zijn.

stilte

Soms is het alsof hij me aankijkt.

ANTON

Hij.

MARK

Fabritius.

Alsof ie d'r in zit.

ANTON

Jaja.

MARK

Het is alsof hij het wist.

ANTON

Wat wist?

MARK

Een paar weken nadat hij dit af had, vloog hij de lucht in.

Dood, tweeëndertig – hoe oud ben jij?

ANTON

Tweeëndertig.

Anton keert zich naar het doek.

MARK

Fabritius woonde in Delft. Het kruithuis ontplofte. En daarmee de halve binnenstad. Inclusief zijn meest talentvolle kunstenaar. Voor hetzelfde geld hadden ze bij het Rijksmuseum voor Carel Fabritius in de rij gestaan.

Het is allemaal willekeur, Anton. Soms verliezen we dat even uit het oog. Zeker op deze vierkante kilometer.

stilte

MARK

vervolgt zijn speech Kunstbroeders- en zusters, u bent verwekt op de verkeerde bodem. Maar het staat u vrij te vertrekken.

Schrijver, daal af naar het flamboyante Vlaanderen van Lanoye. Dichter, vaar uit naar het zinnenprikkelende Latijns-Amerika van Neruda. Film maker, steek over naar het onoverwinnelijk Hollywood van Tarantino.

U wilde een eerlijk mens in de politiek?

U krijgt een eerlijk mens in de politiek. Ontdoe u van uw ketenen en vertrek!

Vertrek!

Mark imiteert een vogel die probeert op te stijgen, maar niet van de grond komt.

Ik hield u zojuist voor dat niemand van de bestuurlijke elite zich nog bekommert om de kunsten. Dat is niet waar. Er is er nog één die zich oprecht opwerpt als beschermvrouwe van de nutteloze noodzaak. Onze vorstin.

Ze verloor haar vader, haar man en haar zoon. Denkt u werkelijk dat ik het in mijn botte kop haal om tijdens ons wekelijks overleg te beginnen over de hypotheekrenteaf trek? De ene week neem ik wat mee. De andere week luisteren we naar iets uit haar collectie. Het Requiem van Mozart. Of die van Fauré. Bach.

Ons Koningshuis is met honderd miljoen per jaar het zwaarst gesubsidieerde toneelgezelschap van ons land. En wij mogen ons gelukkig prijzen dat de huidige prima donna zo'n goede smaak heeft. Maar in de coulissen loopt zich een zeer middelmatig acteur warm, wiens interesse in moderne dans zich beperkt tot polonaise op nepgras, en wiens eega alleen maar geïnteresseerd is in de kunsten zolang ze het zelf aan kan trekken.

stilte

Ik vraag u. Blijf.

Mark trekt zijn jasje aan. Fatsoeneert zich.

Nederland teruggeven aan de Nederlander? Alsof het ooit is weggegeven.
Aan wie in godsnaam?

Mark zet de tv aan.

We horen Vivaldi.

tot Anton Tot morgen.

Mark maakt aanstalten te vertrekken.

Houdt dan in.

Het spijt me, maar dit land houdt niet van u. Wij zijn niet groots en meeslepend. Wij zijn klein en winstgevend.

Mark af

Anton zapt. We horen Lingo. Hij beweegt zich naar het schilderij. En kijkt. Hij imiteert een vogel die probeert op te stijgen.

EINDE

BIJLAGE
speech Ramsey Nasr

Beste meneer Rutte,

ik neem aan dat u mij kunt horen, of anders uw onderknuppel wel, Hobbitliefhebber Halbe.

Ik sta hier niet voor de kunst. U wilt de kunstsector op eigen benen laten staan, en dat is mooi. U gaat ervan uit dat het Amerikaanse stelsel over anderhalf jaar ook floreert in Nederland. Het zou zo maar kunnen. U kent ze waarschijnlijk wel, die mecenasen die staan te popelen om alle gaten op te vullen die uw Ork momenteel aan het slaan is.

Ik weet net als u: in heel Europa wordt bezuinigd. En er zijn landen die er slechter aan toe zijn dan wij. Ik sta hier dus ook niet om de bezuinigingen terug te draaien. Wat moet, dat moet. Maar weet u wat ik zo gek vind? Alleen bij ons, in Nederland, wordt een man die nooit een voet in het theater heeft gezet en zich openlijk profileert als cultuurhater, aangesteld als staatssecretaris voor die sector. Of zou u ook een minister van Buitenlandse Zaken benoemen die niet eerder in het buitenland is geweest?

*Ik denk het niet. Alleen op cultuur zet je een Ork.
Het lijkt soms wel alsof u het niet meent.*

het gaat om de manier waarop

Nee, het gaat niet om de kunst. Het gaat om de manier waarop. Dat kan sierlijker, Mark. C'est le ton qui fait la musique.

Dit is de toon van desinteresse en rancune – en ook van leedvermaak waarmee het gepaard gaat.

Ik weet: u speelt piano. Dat is mooi. En in het theater, de concertzaal en de musea kom ik uw partijgenoten vaak tegen. Dat is ook mooi. Laatst zaten meneer Bolkestein en ik

zelfs naast elkaar op het eerste balkon, samen in het midden. Dat was helemaal mooi. Het laatste wat ik dus wil beweren is dat uw partij uit armzalige proleten bestaat. Maar waarom vraagt uw eigen fractievoorzitter zich in de Volkskrant dan af ‘waarom er eigenlijk belastinggeld naar cultuur gaat’? Iemand die dat balletje opgooit, ja iemand die echt vindt dat zijn eigen cultuur geen ondersteuning verdient, letterlijk of figuurlijk, zo iemand is natuurlijk een beetje een schoft – dat bent u toch met me eens. Niet omdat hij zulke dingen zegt, hoor ik u denken, maar omdat hij als politicus weet dat de burger dit graag wil horen. En dat moet je niet doen. Stef Blok maakt stemming, meneer Rutte. Ik dacht: ik zeg het maar even.

Maar hij ging nog door: ‘Ook dierentuin-bezoek heeft opvoedkundige waarde. En rijwielzaken krijgen géén subsidie ondanks de gezondheidseffecten van fietsen.’

Nu weten wij allebei, u en ik, dat dierentuinen heus wel subsidie ontvangen, en eigenlijk de rijwielhandel ook, via het Nationale Fietsenplan. Soms heb ik de indruk dat Stef Blok maar wat zit te jokken. Maar dat kan helemaal niet, want de VVD is een beschaafde partij. En dan raak ik in de war.

kunst verkoopt niet

Weet u wat ik soms denk, meneer Rutte? Het is heel gek hoor, maar soms heb ik de indruk dat kunst gewoon niet verkóópt. En dat kunst daarom – ik durf het bijna niet te zeggen – gebruikt wordt als zondebok. Dan hoor je ineens dat wij allemaal parasieten zijn en subsidieslurpers en dat we op onze kont zitten en onze portemonnee openhouden. Een beetje zoals er over allochtonen wordt gepraat. Gek hè? Soms heb ik hele rare gedachten. En ook – we zijn nu toch bezig: ik in mijn ivoren torentje en u in uw eigen torentje – ook denk ik wel eens, als ik het allemaal niet meer zie zitten, dat u zo over de kunst praat omdat het wel makkelijk scoren is: want anders gaan uw kiezers gewoon naar de PVV. En dan denk ik dat het eigenlijk allemaal is om stemmen te winnen.

Dom hè?

Want op zich valt er bij ons maar weinig te halen. Terwijl ik wel eens heb gehoord dat er een potje bestaat van wel vijf miljard. Vijf miljard! Een hele slimme meneer heeft mij laatst namelijk verteld dat de hypotheekrenteaftrek óók een soort subsidie is, voor mensen die een huis willen kopen. En dat er hele erge rijke mensen in Nederland zijn, die meer verdienen dan 80.000 euro per jaar en die zo'n ondersteuning eigenlijk helemaal niet nodig hebben. Als je dat geld nou in een potje steekt, zo zei hij, dan heb je in één klap zo'n vijf-hon-derd miljard centjes bij mekaar! Veel hè, meneer Rutte. Dat potje zou ergens bij jullie in de VVD-kamer moeten staan, heel hoog op een antieke kast. En daar mag niemand aankomen. Dat potje staat daar gewoon.

Dus ik dacht: ik zegt het maar even. Denk er eens rustig over na.

geen onzin verkopen

Weet u wat het is, premier Rutte: eigenlijk zijn wij alle twee volwassen. En u moet geen onzin verkopen.

Als u meer eigen inkomsten van de kunstsector eist en in dezelfde zin aankondigt het btw-tarief voor die sector te verhogen van 6 naar 19%, dan bent u een leugenaar, zo simpel is het. Uitgerekend de culturele organisaties die aan al uw eisen voldoen en voor een hoog percentage eigen inkomsten hebben gezorgd, dreigen hun subsidies te verliezen: het Oerol Festival bijvoorbeeld, en Orkater. Beide zijn publiekstrekkingen. Beide moeten weg. 'Niemand is veilig' grijnsde de Ork toen hij het had over de voorgenomen bezuinigingen. Hij had gelijk. Volstreekte willekeur.

U bent non-stop onoprecht. U bent trots op de harde keuzes van dit kabinet. Ik vraag u: welke harde keuzes? U vernietigt een sector – maar dat is geen keuze, dat is gemakzucht. U bespeelt liever het sentiment van de burger dan werkelijk, in het landsbelang, die harde keuzes te maken. Juist vandaag zou een premier zich boven de

partijen moeten opstellen. U volgt de hardste lijn van uw eigen partij, en verwacht hardvochtigheid met visie.

Anders valt niet te verklaren dat u kansarmen, kwetsbare jongeren in het speciaal onderwijs, OV-afhankelijken, psychiatrische patiënten, asielzoekers uit oorlogsgebieden, pgb'ers en ernstig zieken de rekening laat betalen. Waarom zij? Ze leveren u geen geld op. Dus kort u ze.

het gaat om onze cultuur

Nee, het gaat niet om de kunst. Het gaat om onze cultuur. Om wat Nederland zou moeten zijn. Voor dit kabinet is cultuur niet langer de basis van een beschaving, het is een leuk extraatje, een speeltje. Ze zal nu op eigen krachten moeten overleven óf uitsterven, naar de wetten van de vrije markt. Ik noem het de wetten van het dier.

U heeft een blinde vlek, meneer de premier, voor alles wat zich niet laat vangen in de netten van die vrije markt. Voor wat niet in materie valt uit te drukken en door de mazen glipt. Ook uw bewindslieden weten zich geen raad met het immateriële. Vandaar dat een VVD-minister van Volksgezondheid zonder schaamte kan stellen dat psychiatrische aandoeningen en depressies 'binnen de eigen kring uitgevogeld' moeten worden. En Stef Blok zal zich op zijn beurt afvragen waarom hij daar eigenlijk belasting voor moet betalen. Als iemand nu gewoon gehandicapt wil zijn, hoeft een andere burger daar toch niet voor op te draaien?

Indien u dit bedoelt met zelfredzaamheid – zeg dat dan gewoon. Zeg: geachte burgers van Nederland, wij geloven in het recht van de sterkste. Wees eerlijk en lieg niet. Beweer niet dat onder uw hoede als premier de zwaksten altijd op steun van de overheid kunnen blijven rekenen, wanneer nu juist het doel is deze zwaksten te treffen. En nog een tip: noem het liever geen 'kwaliteitsimpuls'. Maar vooral: zeg niet dat u 'dat prachtige land weer gaat teruggeven aan de Nederlanders'.

Op wie doelt u dan, meneer de premier? Waar haalt u het lef of de domheid vandaan om een paar miljoen Nederlanders van buitenlandse afkomst weg te zetten en tot niet-Nederlander te verklaren? Ben ik eigenlijk wel een Nederlander? Het is een vraag die ik mij pas sinds kort moet stellen. Niet de afkomst, zei u, maar de toekomst telt. Wat een waardeloze slogan. U maakt stemming, verder niets.

uitwissen van herinneringen

Dit kabinet, dat Nederland terug wil geven aan de Nederlander, wist elke herinnering aan Nederland uit. En u, meneer Rutte, u bent geen Ork of onbenul: u ként de Nederlandse cultuur. U kent Harry Mulisch, onze bekendste romancier: geen druppel Neerlands bloed stroomde door zijn aderen. U kent Ramses Shaffy, onze grootste chansonnier: geen druppel Neerlands bloed. U kent Vondel, onze grootste dichter: geen druppel. En Baruch de Spinoza, onze grootste filosoof – inderdaad. Nederland werd groot op vreemde smetten. En daar hoeft niemand ooit bij stil te staan, zolang u het tegendeel maar niet beweert.

Misschien bedoelde u het niet zo. Maar het kwam wel lekker uit.

Breng de markt in contact met rancune en je hebt het recept voor uw beleid.

Kom niet met het antwoord dat de burger dit wil. U wilt dit. De afgelopen jaren hebben onze politici de burger eerst laten vallen en toen opgehitst: u heeft aldoor gezegd wat u dacht dat de burger wilde horen. Inmiddels praat de burger u na. U maakte de burger wijs dat alle problemen in Nederland veroorzaakt worden door buitenlanders, dat kunstenaars parasieten zijn, dat beschaving beursgenoteerd moet worden, dat de zwakkeren schuldig zijn, de armen luiards, asielzoekers criminelen, dat geestesziekte geen ziekte is. U maakt de burger wijs dat u regeert. Daarom staan wij hier.

iedereen wordt voorgelogen

Geen van onze politieke leiders vertoont oprechtheid. Geen van hen vertoont de moed boven zichzelf uit te stijgen en keuzes te maken in het belang van een land. De kunstenaar én de buschauffeur, iedereen wordt voorgelogen. Of het nu jouw partij is die aan de macht is of de mijne, elke burger heeft toch één basisrecht: te worden geregeerd door leiders die het menen.

Dus ja, ik zou willen dat dit kabinet opkwam voor de beschaving die het voor ogen staat en voor de burgers die het niet cadeau krijgen. Te beginnen met de PVV. Het zou getuigen van oprechtheid en respect voor haar anderhalf miljoen kiezers. Sinds het aantreden van onze regering heeft de PVV echter bij de ingediende moties die haar verkiezingsprogramma ondersteunden, stevast tegengestemd. Of het nu gaat om veiligheid op straat of de ouderenzorg: de PVV stemt bij elke aangereikte oplossing tegen. Waar blijft die hulp aan de mensen die het niet cadeau krijgen? Consequent zijn ze op hun eigen manier weer wél: als het gaat om zaken waar de PVV altijd fel tegen was – het korten op de huurtoeslag, de marktwerking in de zorg, of de privatisering van het O.V. – dan stemt de partij tegenwoordig vóór.

Evenzo zou ik willen dat het CDA nog iets van christelijke beschaving in zich terugvond. Die kans is klein: deze partij preekt zelfs niet meer voor eigen parochie. Alles voor de macht.

En ik zou willen dat de VVD oprecht was en zich een partij van liberalen zou tonen in plaats de ultra-orthodoxie te omarmen zodra het haar uitkomt. Omwille van de macht is de VVD tegenwoordig tégen koopzondagen en tégen de aanwezigheid van vrouwen op de kieslijst van de SGP.

elite of de burger

Het gaat vandaag niet om links of rechts. Het gaat niet om de elite of de burger. Wij staan hier als vertegenwoordigers van een land dat wordt belogen.

Dat is het wezen van politiek, zullen sommigen zeggen. Maar ik zoek een mens, een eerlijk mens, zelfs in de politiek.

Geachte premier Rutte, er bestaan in deze materiële wereld een paar zaken die ons scheiden van de apen. Kunst is daar één van. Verder zijn er nog de nutteloze noodzaak om kennis te vergaren, en om andere mensen te helpen. Kunst, kennis, altruïsme maken ons tot mens.

Wanneer een regering daarvoor geen geld meer wenst uit te trekken maar integendeel besluit vooral en juist op deze vlakken te bezuinigen, wetend dat de behaalde winst miniem zal zijn, dan zegt dat iets over ons beschavingspeil. Dit kabinet toont enkel zijn grijns en zijn tanden. Het trekt ons terug naar het dierenrijk.

En natuurlijk, wij kunnen al ons geld ook uitgeven aan eten, wonen, neuken en slapen. Want kunst irriteert, zoals een asielzoeker irriteert, zoals nuances of onzekerheden, of de klachten van iemand die lijdt aan depressies. Stuk voor stuk zaken die ons doen twifelen aan utopieën – zoals daar zijn: de raszuivere natie en de heilstaat van de vrije markt. Dát is de reden van uw rancune.

Het gaat vandaag niet over kunst. Dit kabinet haalt de mens uit ons weg.

Wij burgers, iedereen – wij kunnen bezuinigen, ingrijpend en pijnlijk. Maar wij zullen dat doen op eerlijke wijze, en met liefde voor onze cultuur en ons land.

Ramsey Nasr

Een eerlijk mens werd geschreven voor mug-metdevuurvliegen, de testvleugel van mugmetdegoudentand, en werd voor het eerst gespeeld op 29 mei 2013 in theater Bellevue in Amsterdam.

Spel: Sieger Sloot, Guy Clemens

Regie: Lineke Rijxman

www.mugmetdegoudentand.nl

De rede van acteur/dichter/schrijver Ramsey Nasr (1974), die hij uitsprak als Dichter des Vaderlands is gepubliceerd in *Mi have een droom*, uitgegeven bij De Bezige Bij.

www.debezigebij.nl

Een eerlijk mens is mede tot stand gekomen door ondersteuning van Stichting Melanie.

Nathan Vecht (1977) schreef toneelstukken voor onder meer theater Bellevue, het Noord Nederlands Toneel en de Parade. Zijn werk is uitgegeven door de Nieuwe Toneelbibliotheek en International Theatre & Film Books en haalde de shortlists van de Stückemarkt in Berlijn en het Hot Ink Festival in New York. Naast zijn theaterwerk schrijft hij scenario's voor film en televisie.

www.nathanvecht.nl

Toneelwerk

Een eerlijk mens – 2013

Don Juan – 2012

Post – 2011

God in Frankrijk – 2010

Go Vote! – 2009

Fietsen voor Malawi – 2008

Woningnood – 2007